

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

КА ИЗВОРИМА РЕЧИ
ТРИДЕСЕТ ГОДИНА ЕТИМОЛОШКОГ ОДСЕКА
ИНСТИТУТА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ISBN 978-86-82873-41-9

Издаје

Институти за српски језик САНУ

Приредила

Марија Бјелећић

Рецензенти

Јасмина Грковић-Мејџор

Александар Лома

Слободан Реметић

Технички послови, коректура и превођење

Марија Бјелећић, Јасна Влајић-Појовић,

Јелена Јанковић, Жељко Сићејановић, Ана Тешић

Прелом текста

Давор Палчић

palcic@eunet.rs

Тираж 500 примерака

Штампа

Чигоја штампа, Београд

На полеђини корица:

Св. Исидор Севиљски (570–636),

Минијатура у рукопису његових *Етимологија*,

XII век, Staatsbibliothek München

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

КА ИЗВОРИМА РЕЧИ

ТРИДЕСЕТ ГОДИНА
ЕТИМОЛОШКОГ ОДСЕКА
ИНСТИТУТА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЗБОРНИК РАДОВА

Приредила

Марта Бјелетић

Аутори

† Павле Ивић, Александар Лома,
Јасна Влајић-Поповић, Марта Бјелетић,
Снежана Петровић, Марија Вучковић

БЕОГРАД

2013

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41'374.4(082)

811.163.41'373.6(082)

81 Ивић П.(082)

Ка изворима речи : зборник радова / аутори Павле Ивић ... [и др.] ; приредила Марта Бјелетић. – Београд : Институт за српски језик САНУ, 2013 (Београд : Чигоја штампа). – 260 стр. : Прилози: стр. 261–272 ; 24 cm

На насл. стр.: Ка изворима речи. Тридесет година Етимолошког одсека Института за српски језик САНУ. – Тираж 500. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Библиографија: стр. 217–227. – Резимеи: стр. 228–238. – Изабрана библиографија сарадника на Пројекту: стр. 239–260.

ISBN 978-86-82873-41-9

1. Ивић, Павле [аутор], 1924–1999

а) Ивић, Павле (1924–1999) – Зборници

б) Етимолошки речник српског језика

с) Српски језик – Етимологија – Зборници

COBISS.SR-ID 199943948

САДРЖАЈ

Предговор	7
О Павлу Ивићу	
1. Како визију спровести у дело	11
2. Ивићева етимолошка „жица“	21
О етимолошком пројекту	
3. „Тај велики посао неизбежно ће трајати деценијама“	33
4. Пунолетство	36
5. Зрелост и први плодови	43
6. Српска етимолошка лексикографија данас	48
О „великом“ етимолошком речнику	
7. Из Увода у <i>Огледну свеску</i>	61
8. Методолошки приступ и структура одреднице	64
9. О прасловенској лексици	76
10. О турцизмима	84
11. Из Увода у <i>Прву свеску</i>	92
12. Необично слово <i>a-</i>	95
13. О семантици	102
14. О лексици тајних језика	117
15. Уз <i>Трећу свеску</i>	127
16. Шта све један етимолог мора да зна	130
О „малом“ етимолошком речнику	
17. Једнотомник – између популарног и научног речника	145
18. Од индоевропског до словенског и назад	155
19. Ништа без дијалеката	167
Поглед у будућност	
20. Београдски етимолошки пројекти и њихов компаративистички значај	175
Разно	
21. Дијалекатска лексикографија – покретачка снага етимологије .	185
22. Дугорочан и далекосежан подухват	192
23. Речник за стручњаке и „сладокусце“	195
24. Ишчитавање прошлости из језика	205

25. У вечитој потрази за <i>йра</i> -	209
26. Београдска етимолошка школа	211
27. Дуг Павлу Ивићу	215
Литература	217
Резимеи	228
Изабрана библиографија сарадника на пројекту	239
Прилози	261

У вечитој потрази за *ѝра-*

Поштоване колеге,

Пре него што кажем неколико речи, желела бих да изразим своје задовољство што ово признање примамо управо на овом факултету, и то баш у овој сали, јер сам у њој, заједно са једном сјајном генерацијом студената славистике, слушала своја прва предавања. Посебно ми је драго што данас овде видим и наше професоре, људе који су нас својим знањем уводили у чаробан свет словенских језика и књижевности. Њима свакако припада један део овог признања.

Други, и највећи део, припада мом колективу, Етимолошком одсеку Института за српски језик САНУ. Његово оснивање иницирао је управо професор Ивић. Жеља му је била да српски језик, као и сви остали словенски и европски језици, добије један модеран, научно утемељен и широко заснован етимолошки речник. Окупивши групу младих сарадника-почетника, у којој сам се, срећом, нашла и ја, професор Ивић нам је, на себи својствен, ненаметљив начин, поставио високе критеријуме, али нас није спутавао. Свако од нас имао је слободу да се бави оним темама које га највише привлаче. Тако смо, рецимо, у својим магистарским радовима писали о грчким и румунским позајмљеницама, родбинској терминологији, стању проучености турцизама, фитонимима, лексици тајних језика итд.

Из наше мале радионице до сада су, поред близу три стотине научних радова и приказа, изашле *Огледна свеска* и две свеске *Етимолошког речника српског језика*, као и три монографије: *Етимологија и мале фолклорне форме*, *Историјска семантика глагола ударања*, *Исковрнути глаголи*, а ускоро се надамо и четвртој — о турцизмима у српском призренском говору. Уз њих свакако морам да поменем и књигу *Пракосово*, која својим симболичним насловом показује да ми, шта год да проучавамо — фолклор, народну епiku или језик — увек тражимо оно *ѝра-*, без чијег разумевања тешко да можемо објаснити садашњост.

Међутим, свега овога вероватно не би било без озбиљног рада, међусобног разумевања и свести да се велики подухвати, као што је израда речника једног језика, могу остварити само заједничким трудом и колегијалном сарадњом. У данашње време појединци могу писати једнотомнике, али капитална дела могу створити само сложни колективи.

Ја имам привилегију да будем члан управо таквог једног колектива. Њега чине вредни, тихи, скромни људи, који воле свој посао и могу много да пруже. Због тога награду „Павле Ивић“ схватам као признање свима нама, нашем залагању и заједништву, оном духу прегалаштва и радости истраживања које нам је у наследство оставио наш професор.

*Марија Бјелејић**

* Говор поводом доделе награде „Павле Ивић“ за књигу *Исковрнуџи глаголи*, Филолошки факултет у Београду, 10. јануар 2007. године.